

FYLKESMANNEN
I ROGALAND

Deres ref.:

Vår dato: 05.02.2015
Vår ref.: 2014/12587
Arkivnr.: 433.6

Klima- og miljødepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 Oslo

Postadresse:
Postboks 59 Sentrum,
4001 Stavanger

Besøksadresse:
Lagårdsveien 44, Stavanger

T: 51 56 87 00
F: 51 52 03 00
E: fmropost@fylkesmannen.no

www.fylkesmannen.no/rogaland

Uttale til høringsforslag om å oppheve forskrift om svarthalespove som prioritert art etter naturmangfoldloven

Fylkesmannen i Rogaland ser prioritering som et viktig virkemiddel for å gi trua arter den beskyttelsen de har behov for. Arbeidet med prioriterte arter må derfor holde fram, men med mer skreddersydde ordninger.

Ut fra at gjeldende forskrift om svarthalespove som prioritert art har fungert dårlig i forhold til å få på plass tiltak som virker, vil vi støtte oppheving av forskriften.

Ansvar for å ivareta en truet art ut fra nasjonalt lovverk og internasjonale konvensjoner, er likevel det samme. Oppheving må derfor følges opp med gode økonomiske ordninger og samarbeid mellom offentlig natur- og landbruksforvaltning og aktuelle grunneiere om virksomme tiltak.

Fylkesmannen i Rogaland viser til brev av 17.12.2014, der Klima og miljødepartementet ber om uttalelser til forslag om avprioritering av arten svarthalespove.

Bakgrunn

Ettersom hele den norske bestanden av den sørlige underarten (*limosa*) befinner seg i Rogaland, har vi god oversikt over iverksatte tiltak og virkningen av disse. Tyngdepunktet for svarthalespoven er i et intensivt jordbruksområde i Klepp kommune. Her blir det normalt slått i månedsskiftet mai/juni. Utsatt slått til 15. juli har store konsekvenser for jordbruket, og pålegg om utsatt slått i forskrifts form har blitt opplevd som svært konfliktfylt. Søknader om dispensasjoner har, i samråd med direktorat og departement, blitt innvilget.

Departementet viser til at bestandssituasjonen for svarthalespove ikke har blitt forbedret, slik målet var da den ble prioritert som art. Dette stemmer, men må sees i lys av at det i løpet av de tre siste årene har blitt gitt dispensasjon fra forbud mot slått før 15. juli. Det mest avgjørende tiltaket har derfor ikke fungert i halvparten av virketiden til forskriften. Da kan det heller ikke forventes den tiltenkte effekten på bestanden.

Variasjon i klima og slåttetidspunkt påvirker bestanden vesentlig. I 2013 var det en kald og lang vår med førsteslåtter over en lang periode, og mange steder sein slått. Dette bidro til at mange spoveunger var flygedyktige ved slåttetidspunktet. Selv om hekkesesongen startet seint, ble det et forholdsvis bra år med 14 registrerte unger på vingene.

I 2014 var forholdene motsatt, da det var en mild og våt vinter, etterfulgt av en varm og tørr vår, og svarthalespovene kom tidlig i gang med hekkinga. Mange spoveunger kom på beina, men en antatt kombinasjon av tidlig slått og matmangel på grunn av tørke, gjorde oppvekstperioden vanskelig for spoveungene. Det ble bare registrert at 5-8 spover kom på vingene i 2014.

Vedlagt følger rapport med resultater fra overvåkingen av svarthalespove fra 2014-sesongen.

Erfaringer å ta med i videre arbeid med trua arter og naturtyper

På tross av tett samarbeid mellom fagmiljøene innen miljø og landbruk hos Fylkesmannen i Rogaland, ble det betydelige utfordringer med å få på plass kompensasjonstiltak da svarthalespoven ble prioritert. Forskriften ble gjort gjeldende rett før slåtten. Det gav ikke tid til nok involvering og informasjon. Dette medførte mye usikkerhet og til dels krevende samarbeidsforhold overfor de berørte grunneierne. Bøndene opplevde dette som at de ble påtvunget en stor og usikker utgiftspost – uten noen sikre utsikter til å få dekket tapet som utsatt slått ville medføre.

Sentrale ledd må vurdere prosess og nødvendige følge-virkemiddel nøye ved prioritering av arter og utvalg av naturtyper i fremtiden. Konkret må produksjonstap og ulemper for grunneierne vurderes i forkant; med avklarte økonomiske virkemiddel tilgjengelige når vedtak om PA eller UN blir fattet. Det bør i tillegg også være økonomiske midler til positive tiltak for å bedre habitat/naturtype ytterligere.

Fylkesmannen i Rogaland er nasjonal koordinator for handlingsplan for åkerrikse, og ser det som relevant å sammenligne arbeidet med de to artene. Åkerrikse er kritisk trua, men er ikke en prioritert art, og tiltaka er derfor frivillige. Det vanligste tiltaket er utsatt slått til 15. august. Gårdbrukere som setter i verk tiltak tilbys tilskudd for å kompensere for tapt avling. Der hvor det av ulike årsaker ikke er mulig å utsette slåtten, er alternativt tiltak å slå gresset såkalt åkerriksevennlig. De fleste gårdbrukere som blir kontakta er positive til prosjektet og setter i verk tiltak for å ta vare på arten. Det er påvist flere hekkinger i løpet av de siste åra, og bestanden kan vise en tendens til økning, selv om dette er alt for tidlig å si i forhold til at åkerrikse er en krevende art å overvåke.

Positiv overføringsverdi fra arbeidet med åkerrikse vil kunne være at eventuelt framtidig bruk av juridiske virkemiddel også må kombineres med stor grad av tilrettelagte frivillige samarbeidsløsninger med grunneiere, miljøtiltaksplaner i landbruket og nødvendige økonomiske virkemiddel; gjerne samfinansiert mellom landbruks- og miljømyndigheter. Eksempelvis finansieres oppfølging av handlingsplan for åkerrikse delvis gjennom midler knyttet til trua arter og delvis gjennom tilskuddsordninger i landbruket (SMIL/RMP). Dette spleiselaget har fungert svært godt i Rogaland, både gjennom praktiske tiltak, men også ved å styrke samarbeid og sektor-ansvar for ivaretaking av åkerrikse.

Som en del av økonomiske ordninger kan en eksempelvis tenke seg direkte målretta stimulerings tiltak med tilskudd til faktisk dokumentert ungeproduksjon på det enkelte bruk.

Svarthalespovebestanden har ikke økt, og arten er fremdeles sterkt trua med veldig få individer. Den sørlige underarten har dessuten hatt en nedgang i resten av Europa og arten står nå oppført som nær trua på den internasjonale rødlista til IUCN. Vi ser med bekymring på framtida til den sørlige

underarten dersom det ikke raskt kommer nye og effektive virkemidler på plass. Dersom finansiering av tiltak for å ta vare på arten primært skal gå over budsjettet for trua arter, forutsetter dette at dette budsjettet økes tilsvarende. Skal et system med frivillig igangsetting av tiltak fungere, forutsetter det at bøndene finner tilskuddssatsene så attraktive at de ser seg bryet verd å være med på ordningen.

Behov for særlig oppfølging av svarthalespove

Av svarthalespove er det den sørlige underarten (*limosa*) som er mest trua, både nasjonalt og internasjonalt, og som har behov for mest beskyttelse. Det er også denne underarten som er knyttet opp mot de største konfliktene med grunneiere og brukere. I området hvor den sørlige underarten finnes, er konfliktnivået så stort at det er svært vanskelig å håndheve forskriften. Slik situasjonen er i dag, antar vi derfor at den sørlige underarten av svarthalespove kan få en bedre beskyttelse ved bruk av alternative virkemidler som frivillige avtaler, kompensasjon for avlingstap ved utsatt slått og andre tiltak etter modell fra åkerrikseprosjektet m.m.

For den nordlige underarten (*islandica*) er konfliktnivået lavere. Selv om den er mindre utsatt for habitatødeleggelse og slått, tilsier liten bestandsstørrelse at den er sterkt trua. Fylkesmannen i Rogaland anbefaler derfor at denne *islandica*-underarten forblir prioritert, slik at den kan dra gode av beskyttelsen og finansieringen denne prioriteringen medfører.

Fylkesmannen i Rogaland ser det som viktig å følge utviklingen av den sterkt trua arten svarthalespove. Dette er ikke mindre viktig dersom arten, eller underarten *limosa*, avprioriteres. Vi legger til grunn at det settes av nødvendige midler til overvåking og frivillige avtaler med de berørte grunneierne/brukerne.

Med hilsen

May Britt Jensen
fylkesmiljøvernssjef

Per Kristian Austbø
ass. fylkesmiljøvernssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift

Saksbehandler: Torborg Berge
Saksbehandler telefon: 51 56 89 39
E-post: fmrotbe@fylkesmannen.no

Vedlegg:

Svarthalespove på Jæren 2014 - Kartlegging av artens hekkeområder og reproduksjon våren og sommeren 2014